

สถานะของสิทธิในลัทธิประโยชน์นิยมของมิลล์

ในจริยศาสตร์ของมิลล์ ศีลธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่เป็นหนทางอำนาจประโยชน์สุข แต่เป็นส่วนที่มีลักษณะพิเศษคือ เป็นเรื่องของหลักปฏิบัติที่มีฐานะเป็นหน้าที่ หรือที่อาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นหลักปฏิบัติที่บุคคลมีพันธะผูกมัดที่จะต้องกระทำตาม โดยที่หลักปฏิบัติอื่นที่อยู่นอกขอบเขตของศีลธรรมจะไม่เป็นเช่นนั้น การที่หลักปฏิบัติหนึ่งมีฐานะเป็นหน้าที่ หรือเป็นหลักปฏิบัติที่บุคคลมีพันธะผูกมัดที่จะต้องกระทำตาม ก็คือการละเว้นมันจะเป็นสิ่งที่ผิดและสมควรที่จะถูกลงโทษ มิลล์อ้างว่า

เราจะไม่เรียกการกระทำใคว่าผิด ถ้าเราไม่ได้หมายความว่าควรวางบุคคลควรจะถูกลงโทษไม่โดยทางใดก็ตามหนึ่ง ที่ใ้กระทำการเช่นนั้น หากไม่ถูกลงโทษโดยกฎหมาย ก็โดยทัศนคติทำที่ของเพื่อนมนุษย์ หากไม่โดยทัศนคติทำที่ของเพื่อนมนุษย์ ก็โดยการคุกคามบีบคั้นจากมโนธรรมของเขาเอง (4 : 59-60)

ดังนั้น หลักศีลธรรมก็คือหลักปฏิบัติที่ทำหน้าที่สนับสนุนประโยชน์สุขของสังคม อย่างชนิดที่เราเห็นว่า การละเมิดฝ่าฝืนเป็นสิ่งที่ควรจะถูกลงโทษ และหลักการที่เป็นเรื่องเชิงนโยบาย ก็คือหลักปฏิบัติที่ทำหน้าที่สนับสนุนประโยชน์สุขของสังคมอย่างชนิดที่เราเห็นว่า การละเมิดฝ่าฝืนเป็นสิ่งที่ไม่ควรจะถูกลงโทษ* ปัญหาก็คือ หากทั้งสองเป็นเรื่องของประโยชน์สุขของสังคมเช่นเดียวกัน ทำไมการละเมิดสิ่งหนึ่งจึงควรจะถูกลงโทษ ในขณะที่อีกสิ่งหนึ่งไม่

หากพิจารณาในแง่ที่ว่า การลงโทษเป็นการทำลายความสุขของบุคคล ดังนั้นย่อมเป็นการลดทอนประโยชน์สุขของสังคม ก็อาจสรุปได้ว่า สำหรับมิลล์ ผลประโยชน์ของสังคมอย่างชนิดที่ศีลธรรมปกป้องคุ้มครอง มีค่าสูงมากเสียจนกระทั่งว่า ประโยชน์สุขที่ได้จากการจักให้มีมาตรการลงโทษมีค่าสูงกว่าประโยชน์สุขที่สูญเสียไป (5 : 11)

*ดูเรื่องหลักการเชิงนโยบายใน 23-24

ในขณะที่ ผลประโยชน์ของสังคมอย่างชนิดที่ควบคุมจัดการโดยหลักการเชิงนโยบาย มีค่าน้อยเกินกว่าที่การจักษุมาตรการลงโทษจะให้ผลที่คุ้มค่า แต่มีปัญหามีอยู่ว่า หากเรานำผลประโยชน์ของสังคมมาจึกเรียงตามลำดับค่า จากที่มีค่าสูงสุดไปจนถึงที่มีค่าต่ำสุด เราจะตัดสินใจแบ่งแยกผลประโยชน์ของสังคมออกเป็นสองส่วนตามเกณฑ์ดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อ มีช่องว่างที่ห่างกันมากระหว่างกลุ่มบนและกลุ่มล่าง แม้จะอนุโลมเอาว่า อาจจะมีเรียงผลประโยชน์ของสังคมตามลำดับค่าได้ แต่ก็น่าจะสงสัยว่าช่องว่างดังกล่าวจะมีอยู่และชี้ให้เห็นได้จริงหรือไม่ นอกจากนั้น ในทางปฏิบัติ เราสามารถแยกกรณีที่เป็นเรื่องของศีลธรรมออกจากกรณีที่เป็นเรื่องของนโยบายได้อย่างชัดเจน เราไม่เคยสงสัยว่า กรณีเฉพาะหนึ่งเป็นกรณีที่เราจะตัดสินด้วยหลักศีลธรรมหรือหลักการเชิงนโยบาย เราสามารถตัดสินได้ตรงกันทันที รวมทั้งในการตัดสินดังกล่าว เราไม่เคยต้องพิจารณาไปถึงความคุ้มค่าหรือไม่ในการจักษุมาตรการลงโทษ ดังนั้น ประเด็นเรื่องการลงโทษให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าหรือไม่ จึงไม่น่าจะใช่เกณฑ์ที่ถูกต้องในการแบ่งแยกขอบเขตของศีลธรรมและนโยบาย

ปัญหาการแบ่งแยกขอบเขตของศีลธรรมและนโยบาย อาจพิจารณาได้ในอีกทางหนึ่ง ด้วยการศึกษาความคิดของมิลล์เกี่ยวกับการลงโทษ ใน "On Liberty" มิลล์อ้างว่า การกระทำใด ๆ ของบุคคล (หมายรวมทั้งการละเว้นที่จะกระทำด้วย) จะเป็นสิ่งที่เหมาะสมต่อการลงโทษก็แต่เพียงเมื่อเป็นการทำร้าย หรือเป็นอันตราย หรือปล่อยให้เกิดขึ้นอันตราย (ในกรณีที่สามารถช่วยขจัดออกไปได้) ต่อผู้อื่นโดยตรง* (4 : 201) ซึ่งอาจจะกล่าวในถ้อยคำของประโยชน์สุขได้ว่า การลงโทษต่อการกระทำใดของบุคคล เป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลก็แต่เพียงเมื่อ การกระทำดังกล่าวของบุคคลเป็นการลดทอนประโยชน์สุขของบุคคลอื่นโดยตรง หากเราขยายหลักการนี้มาสู่การแบ่งแยกระหว่างศีลธรรมกับนโยบาย เราก็จะได้ออกมาว่า มิลล์เห็นว่า หลักศีลธรรมเป็นสิ่งที่คุ้มครองประโยชน์สุขของสังคมและการละเมิดหลักการเช่นนั้นจะเป็นสิ่งที่ลดทอนประโยชน์สุขของสังคม ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการจักษุมาตรการลงโทษ ในขณะที่เรื่องนโยบาย เป็นเพียงสิ่งที่ส่งเสริมหรือขยายประโยชน์สุขของสังคม โดยที่ไม่ได้เป็นการคุ้มครองป้องกันประโยชน์สุขของสังคมอย่างเช่นศีลธรรม ดังนั้นการละเลยหรือฝ่าฝืนจึงไม่เป็นการลดทอนประโยชน์สุขของสังคมโดยตรงอย่าง

---

*นี่เป็นความคิดหลักใน "On Liberty" ที่ปรากฏอยู่โดยตลอดการอภิปรายของมิลล์

เช่นที่จะเป็นผลมาจากละเมิดหลักศีลธรรม ด้วยเหตุนี้จึงไม่ควรมีมาตรการลงโทษ

แม้การอธิบายเช่นนี้ จะสามารถอธิบายสถานะที่เหนือกว่าของศีลธรรมได้ แต่สิ่งที่แฝงอยู่ก็คือ จะต้องมียุติธรรมหนึ่งของผลประโยชน์ของสังคม ที่ศีลธรรมปกป้องไว้ไม่ให้ถูกลดทอนลง ส่วนที่เหนือขึ้นไปจากนั้น เป็นประโยชน์ส่วนเพิ่มของสังคมที่สนับสนุนโดยหลักการประเภทอื่น และยุติธรรมดังกล่าวนี้ควรจะช้อออกมาให้เห็นได้ ไม่โดยทางใดก็ตามหนึ่ง

เดวิด ไลออนส์ (David Lyons) อ้างว่า การที่มีลัทธิแยกการกระทำที่มีค่าถูกนิยามทางศีลธรรม ออกจากการกระทำประเภทอื่นด้วยความคิดเรื่องความเหมาะสมต่อการลงโทษ ชี้ให้เห็นว่าสำหรับมิลล์ ศีลธรรมมีถิ่นขอบเขตเพียงแต่การป้องกันอันตรายต่อบุคคล (โดยความยุติธรรมเป็นการหลีกเลี่ยงการทำร้ายบุคคล) (6 : 49) ดังนั้น อาจสรุปจากข้ออ้างนี้ของไลออนส์ได้ว่า ยุติธรรมของประโยชน์สุขของสังคมที่ศีลธรรมปกป้อง ก็คือความปลอดภัยจากอันตรายของปัจเจกบุคคลทุกคนในสังคม

แต่การอธิบายนี้ก็ไม้อาจถือได้ว่าพอเพียง เพราะการจำกัดขอบเขตของศีลธรรมดังกล่าว วางอยู่บนความคิดเรื่องการเจ็บปวดและสูญเสียของบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกเฉพาะบุคคลมากกว่าความเข้าใจทางสัจนิยม เพราะทางเดียวที่เราจะอธิบายความหมายของคำว่า "อันตราย" หรือ "ทำร้าย" ก็คือ ด้วยการทอนลงมาสู่ความคิดเรื่องความเจ็บปวดและการสูญเสียของบุคคล ใน "On Liberty" หลังจากที่อ้างว่า เหตุผลเดียวที่พอเพียงสำหรับสังคมที่จะเข้าแทรกแซง บังคับ หรือต่อต้านลงโทษต่อการกระทำใดของบุคคล ก็คือ เมื่อการกระทำดังกล่าวเป็นผลร้ายต่อผลประโยชน์ของผู้อื่นนั้น มิลล์ก็อ้างด้วยว่า นี่ไม่ใช่เหตุผลที่พอเพียงในทุกกรณี เพราะยังมีประเด็นอะไรบางอย่างเกี่ยวกับธรรมชาติความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ของบุคคลในเหตุการณ์นั้นอยู่อีกด้วย นั่นก็คือในความเป็นจริง ไม่ใช่ทุกการกระทำที่ทำให้บุคคลอื่นรู้สึกเจ็บปวด และทำให้เขาต้องสูญเสียผลประโยชน์อะไรบางอย่าง หรือทำให้เขารู้สึกว่าเป็นการกระทำที่ทำร้ายเขา จะเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม มิลล์กล่าวว่า

ในหลาย ๆ กรณี การแสวงหาวัตถุที่เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นการกระทำที่ถูกต้องของปัจเจกบุคคล ก่อให้เกิดความเจ็บปวดและความสูญเสียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อคนอื่น หรือเป็นการเข้าขัดขวางผลดีที่เขาเหล่านั้นมีเหตุผลในการที่หวังว่าจะได้รับ ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลเช่นนี้ มักจะเกิดจากสถาบันทางสังคม

ที่เลว แต่ก็ไม้อาจจะหลีกเลี่ยงได้ในขณะที่สถาปนุเหล่านั้นยังอยู่ และบางอย่างอาจจะไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เลยไม่ว่าจะอยู่ภายใต้สถาปนุใด ผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพที่เต็มไปด้วยคู่แข่ง หรือในการคัดเลือกตัวด้วยความสามารถ ผู้ที่เป็นที่น่าพึงใจยิ่งกว่าอีกคนหนึ่ง ในการต่อสู้แย่งชิงวัตถุที่เขาทั้งสองปรารถนา เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องเอาผลกำไรจากความสูญเสียของผู้อื่น จากความพยายามอันสูญเปล่าของพวกเขา แต่ทว่าเป็นที่ยอมรับกันว่า จะเป็นการดีกว่าสำหรับผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษยชาติ ที่ว่า บุคคลควรจะแสวงหาวัตถุที่เขาต้องการ โดยไม่ถูกแทรกแซงโดยผลที่เกิดตามมาประเภทนี้ (4 : 202)

นี่ชี้ให้เห็นว่า สำหรับมิลล์ ลำพังความเจ็บปวดและความสูญเสียของบุคคล ไม่ใช่ตัวตัดสินค่าความถูกผิดทางศีลธรรม ดังนั้น การจำกัดขอบเขตของศีลธรรมสำหรับมิลล์ ความสำเร็จเรื่องการป้องกันอันตรายต่อบุคคล จะถือได้ว่าพอเพียงก็ต่อเมื่อมีการขยายความบางประการ นั่นคือ การป้องกันอันตรายดังกล่าว ต้องจำกัดอยู่เพียงในประเภทหนึ่งของผลประโยชน์ของบุคคล ซึ่งตัดสินโดยความเข้าใจทางสติปัญญา การขยายความที่อาจทำได้ก็คือ ขยายความความสำเร็จเรื่องสิทธิ เพราะในที่เดียวกันนั้นมิลล์ก็กล่าวต่อไปว่า "... กล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือ สังคมไม่ยอมรับสิทธิ ไม่ว่าในทางกฎหมายหรือในทางศีลธรรม สำหรับผู้แข่งขันที่พลาดหวัง ที่จะปลอดพ้นจากความทุกข์ประเภทนี้..." (4 : 202) นี่เท่ากับว่า สำหรับมิลล์ การทำร้ายต่อผลประโยชน์ของผู้อื่น (ไม่ว่าจะเข้าไปแย่งชิงมาตรง ๆ หรือแสวงหาผลประโยชน์ของคนในทางที่ชักขวางผลประโยชน์ที่คนอื่นหวังจะได้รับ) จะเป็นสิ่งที่ผิดและควรจะถูกลงโทษก็ต่อเมื่อ ผลประโยชน์ที่คองสูญเสียไปของผู้อื่นนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะสิทธิของเขา ดังนั้นศีลธรรมสำหรับมิลล์ จึงกินขอบเขตเพียงแค่การป้องกันอันตรายต่อผลประโยชน์ที่เป็นสิทธิของบุคคลแต่ละคน และผลประโยชน์ของสังคมที่ศีลธรรมปกป้อง ก็คือ ผลประโยชน์ที่เป็นสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล

การอ้างว่าขอบเขตของศีลธรรมสำหรับมิลล์ คือการป้องกันอันตรายต่อผลประโยชน์ที่เป็นสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล มีปัญหาความสอดคล้องกับทฤษฎีความยุติธรรมของมิลล์ เพราะนี่ดูเหมือนเท่ากับเป็นการทำสิ่งที่มิลล์ห้ามไว้ นั่นคือ "... ใส่ทั้งหมดของศีลธรรมเข้าไปในความยุติธรรม ..." (4 : 62) เพราะตามการวิเคราะห์ของมิลล์ ทุกกรณีที่บุคคลอาจกล่าวอ้างได้ว่าเขามีสิทธิบางประการ เป็นกรณีของความยุติธรรม

การวิเคราะห์และขยายความทฤษฎีสิทธิของมิลล์บางประการ อาจทำให้เราสามารถจำกัดขอบเขตของศีลธรรมได้โดยไม่เป็นการทำสิ่งที่มิลล์ห้าม แต่ก่อนอื่นขอให้ดูว่า

อย่างน้อยที่สุดนี้ไม่ใช่การตีความโดยปราศจากส่วนอื่นใน "On Liberty" สนับสนุน ใน ส่วนกันของบทที่ 4 มิลล์อภิปรายแยกเรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะแค่งับบุคคลผู้กระทำ กับเรื่อง ที่เกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น และอ้างว่า การกระทำที่เหมาะสมต่อการลงโทษทางศีลธรรม และสังคม เป็นการกระทำเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น และเป็นการกระทำผิด ค่อสิทธิของผู้อื่น มิลล์กล่าวว่า

- การแบ่งแยกระหว่าง เรื่องของการสูญเสียการยอมรับจากบุคคลอื่น ซึ่งก็อาจเป็นสิ่งที่ เหมาะสมจากการที่บุคคลใช้ชีวิตอย่างไรรอบคอบและปราศจากศักดิ์ศรี ออกจาก เรื่องของการประณามหยามเหยียดซึ่งเกิดจากการที่เขาทำผิดต่อสิทธิของผู้อื่นนั้น ไม่ใช่เป็นแค่เพียงการแบ่งแยกในทางคำพูดเท่านั้น แต่การแบ่งแยกดังกล่าว ก่อให้เกิด ความแตกต่างกันอย่างมากร ทั้งในความรู้สึกของเราและในการปฏิบัติที่เรากระทำต่อ เขา ไม่ว่าเขาจะทำให้เราไม่พอใจในสิ่งที่เราคิดว่า เรามีสิทธิที่จะควบคุมเขา หรือในสิ่งที่เรารู้ว่าเราไม่มี (4 : 182)

แม้เมื่อหันกลับมาถึงการวิเคราะห์ความมีอยู่ของสิทธิในทฤษฎีความยุติธรรมเอง การวิเคราะห์ก็เปิดโอกาสให้ทักสินว่า มีกรณีที่มีโดยปกติเราไม่ถือว่าเป็น เรื่องของความ ยุติธรรม แต่เราก็อาจอ้างถึงการมีสิทธิในผลประโยชน์บางอย่างได้ หากเป็นกรณีที่มีพันธะผูกมัดที่สมบูรณ์*

ปัญหาความไม่สอดคล้องกันภายในดังกล่าวอาจระจ่างขึ้นและแก้ไขได้ หากเรา พิจารณาทฤษฎีสิทธิของมิลล์อย่างละเอียด ทฤษฎีสิทธิของมิลล์อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในข้ออ้าง ของมิลล์ที่ว่า

เมื่อเราเรียกอะไรก็ตามว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของบุคคล เราหมายความว่า เรามี ข้ออ้างที่สมเหตุสมผลต่อสังคม ในอันที่จะเรียกร้องให้สังคมปกป้องการครอบครองสิ่ง นั้นให้แก่เขา ... ถ้าเขามีสิ่งที่เราพิจารณาว่าเป็นข้ออ้างที่พอเพียง ไม่ว่าจะ เป็น เหตุผลใด ที่จะให้สังคมประกันบางสิ่งแก่เขา เรากล่าวว่าเขามีสิทธิในสิ่งนั้น หาก เรากองการจะพิสูจน์ว่าสิ่งหนึ่งไม่ใช่เป็นสิทธิของเขา เราคิดว่าการพิสูจน์นั้นได้กระทำ เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ทันทีที่เราสามารถแสดงให้เห็นที่ยอมรับว่า สังคมไม่ควรจะจัด มาตรการใด ในอันที่จะคุ้มครองสิ่งนั้นให้แก่เขา แต่ควรปล่อยให้ขึ้นกับโอกาสหรือ การออกแรงพยายามของเขาเอง ... หากผู้ใดแย้งถามต่อไปอีกว่า ทำไมสังคม จึงควร จะกระทำสิ่งนั้น ข้าพเจ้าไม่อาจให้เหตุผลอื่นใดใดนอกจากว่า เพื่อประโยชน์ ลุชของส่วนรวม (4 : 66)

* ดูการอภิปรายเรื่องนี้ในหน้า 25

ตามข้ออ้างของมิลล์ อาจวิเคราะห์ออกมาได้ว่า การที่ผลประโยชน์บางอย่างของบุคคลจะได้รับการยอมรับในฐานะสิทธิ มีองค์ประกอบสองประการคือ

(1) เป็นสิ่งที่สังคมจำกัดการที่จะ "ปกป้อง " "คุ้มครอง " หรือ " ประกัน " ให้แก่บุคคล

(2) เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถ เสนอข้ออ้างที่พอเพียงต่อสังคมเพื่อการนั้นได้

มีความไม่สอดคล้องบางประการใน (1) เพราะมิลล์ใช้คำว่า " ประกัน " ควบกับการปกป้องคุ้มครองเป็นการจัดการที่เราทำให้กับสิ่งที่บุคคลมีครอบครองอยู่แล้ว แต่การประกันเป็นการจัดการที่กว้างไปกว่านั้น เพราะอาจหมายรวมไปถึง การจัดเตรียมหาไว้ให้ในสิ่งที่บุคคลยังไม่มีครอบครองอยู่ด้วยก็ได้* หากเราพิจารณาเฉพาะ (1) และเน้นที่การจำกัดการประกัน เราจะได้ข้อสรุปเช่นเดียวกับจาก "On Liberty" ที่ว่าขอบเขตของศีลธรรม คือการป้องกันอันตรายต่อผลประโยชน์ที่เป็นสิทธิทางศีลธรรมของบุคคล เพราะขอบเขตของศีลธรรม คือขอบเขตที่เราเห็นว่า การจำกัดการลงโทษเพื่อควบคุมการกระทำของบุคคลเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล และสิทธิคือผลประโยชน์ที่สังคมประกันให้แก่บุคคลด้วยการ ก. จำกัดการลงโทษทางสังคมและศีลธรรมต่อบุคคลที่ละเมิดผลประโยชน์ดังกล่าวของบุคคลอื่น ข. จำกัดการลงโทษทางสังคมและศีลธรรมต่อบุคคลที่ไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ผลประโยชน์ดังกล่าวของเขา กำลังตกอยู่ในอันตราย ค. จำกัดการลงโทษทางสังคมและศีลธรรม ต่อบุคคลที่ไม่ช่วยสนับสนุน จักหาผลประโยชน์ดังกล่าวให้แก่บุคคลที่ซากแคลนยิ่งกว่า และสังคมเห็นว่าการจำกัดการลงโทษดังกล่าว เป็นสิ่งที่มีเหตุผลพอเพียง

แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะในทฤษฎีความยุติธรรม การเข้าใจว่ามิลล์ใช้ " ประกัน " ในความหมายที่แคบกว่านั้น จะสอดคล้องกับความคิดอื่นรอบข้างมากกว่า เพราะมิลล์เน้นที่การป้องกันสิ่งที่บุคคลมีครอบครองอยู่แล้ว มากกว่าการจัดเตรียมหาให้ คำว่า " ประกัน " ที่มิลล์ใช้ อาจหมายถึงเพียงกับผลประโยชน์ที่บุคคลควรจะได้รับหากไม่มีใครละเมิด เช่น เงินปันผล 300 ปอนด์ต่อปี จากการที่มีหุ้น 1,000 ปอนด์ ในอัตราดอกเบี้ย 3 % ต่อปี (ตัวอย่างของมิลล์) นอกจากนั้น ความคิดใน (2) ก็สนับสนุนการตีความนี้ เพราะในกรณี

* ดูในหน้า 18

ปกติ เราคิดว่าคุณคนมีอำนาจที่จะเรียกร้องให้คุณคนอื่นปฏิบัติบางอย่างต่อเขา ก็แค่เฉพาะกับสิ่งที่เป็นของเขาอยู่แล้ว เรา รู้สึกว่า คุณคนมีอำนาจที่จะเรียกร้องไม่ให้บุคคลอื่นละเมิดผลประโยชน์ของเขา ยิ่งกว่าที่จะมีอำนาจเรียกร้องให้เราช่วยเหลือ ให้เขาพ้นทุกข์ภัยในสิ่งที่เราไม่ได้ก่อให้เกิด หรือช่วยจัดหาสิ่งที่เขาไม่มีให้แก่เขา ในกรณีเช่นนั้น ไม่ว่าเราจะอยู่ภายใต้พันธะทางศีลธรรมที่เข้มงวดเพียงไร เราก็ไม่คิดว่าที่เรากระทำเช่นนั้น ก็เพราะเขามีอำนาจที่จะเรียกร้องบังคับเอาการกระทำนั้นจากเรา "สิทธิ" มีขึ้นก็แค่เฉพาะกับกรณีการละเมิดผลประโยชน์ที่มีอยู่แล้วของบุคคลอื่น แม้ว่าจะจะเป็นผลประโยชน์อย่างเดียวกัน แต่หากตกอยู่ในอันตรายโดยเงื่อนไขอื่น หรือบุคคลตกอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้เขาไม่อาจแสวงหาได้ด้วยตนเอง "สิทธิ" ก็ไม่อาจถูกอ้างถึงได้อย่างเหมาะสม โดยนัยนี้ "สิทธิ" เป็นแค่เพียงคำที่เกิดขึ้นควบคู่มากับหน้าที่ประการหนึ่งของบุคคลต่อผลประโยชน์บางอย่างของบุคคลอื่น

ตามการวิเคราะห์ที่เสนอมานี้ ความไม่สอดคล้องระหว่าง "Utilitarianism" และ "On Liberty" ในเรื่องของสิทธิ เป็นปัญหาเรื่องขอบเขตของการใช้คำ ใน "On Liberty" เมื่อมีลัทธิอ้างว่า ความผิดทางศีลธรรมทั้งหมดเป็นการทำผิดต่อสิทธิของผู้อื่น เขาหมายความว่า เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนหน้าที่ทุกประการต่อผลประโยชน์บางอย่างของผู้อื่น ใน "Utilitarianism" เมื่อมีลัทธิอ้างว่า สิทธิมีจำกัดก็อยู่เฉพาะกับกรณีของความยุติธรรม เขาหมายความว่า ความยุติธรรมเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ประการหนึ่งต่อผลประโยชน์บางอย่างของบุคคลอื่น ผลประโยชน์ดังกล่าวคือผลประโยชน์อย่างชนิดที่ "...เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม" สังคมทักสินว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนควรจะมี และจัดการให้เป็นดังนั้นด้วยการกำหนดขึ้นเป็นหน้าที่ของบุคคลในสังคม และจำกัดการลงโทษต่อผู้ที่ฝ่าฝืนหน้าที่นั้น หน้าที่ดังกล่าวอาจแยกแยะในรายละเอียดออกได้ดังนี้คือ

(1) สำหรับบุคคลผู้มีผลประโยชน์นั้นอยู่แล้ว หรืออยู่ในอำนาจที่จะแสวงหาได้ด้วยตนเอง บุคคลอื่นมีหน้าที่ที่จะต้องไม่ละเมิดผลประโยชน์ดังกล่าว หรือกระทำการที่เป็น การกีดกันขัดขวางการแสวงหาของเขา

(2) สำหรับบุคคลผู้มีผลประโยชน์นั้นอยู่แล้ว แต่ผลประโยชน์ดังกล่าวตกอยู่ในอันตรายอย่างที่เขาไม่อาจช่วยตนเองได้ บุคคลผู้สามารถที่จะช่วยได้ มีหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปช่วยเหลือปกป้องให้

(3) สำหรับบุคคลผู้ไม่มีผลประโยชน์นั้นอยู่ และไม่อยู่ในอำนาจที่จะแสวงหาได้
 คุ้มตนเอง บุคคลผู้สามารถที่จะช่วยได้ มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือจักเตรียมหาหรือแบ่ง -
 สรรให้

ความยุติธรรมสำหรับมิลล์ ก็คือการละเมิดหน้าที่ (1) ความผิดทางศีลธรรม
 ประเภทอื่น ก็คือการละเมิดหน้าที่ (2) และ (3) ดังนั้น ในแง่ของการแบ่งแยกขอบ-
 เขตของผลประโยชน์ของสังคม ที่ปกครองโดยศีลธรรมและที่ปกครองโดยความนึกเชิงนโยบาย
 เราสามารถที่จะอาศัยความนึกเรื่องสิทธิได้โดยไม่เป็นการ "... ใส่ทั้งหมดของศีล-
 ธรรมเข้าไปในความยุติธรรม ..." เพียงด้วยการขยายความบางประการ นั่นคือ ขอบ-
 เขตของศีลธรรมสำหรับมิลล์ก็คือ การประกันผลประโยชน์บางประการให้แก่บุคคล โดยที่
 ในกรณีของการละเมิด ผลประโยชน์ดังกล่าวจะได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะสิทธิ
 ทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล การตีความเช่นนี้ทำให้สามารถประนีประนอมความนึกที่ดู
 เหมือนว่าขัดแย้งกันใน "On Liberty" และ "Utilitarianism" เข้าด้วยกันได้
 และนอกจากนั้น การแบ่งแยกหน้าที่ทางศีลธรรมของบุคคลออกเป็น 3 ประการดังที่กล่าวมา
 จะทำให้เราสามารถอธิบายประเด็นเรื่องน้ำหนักของพันธะทางศีลธรรมได้อีกด้วย นี้สามารถ
 แสดงให้เห็นด้วยการวิเคราะห์ที่จะนำเสนอต่อไปนี้

บางครั้งการตอบสนองหน้าที่หนึ่ง อาจเป็นการละเลยหรือสวนทางกับอีกหน้าที่
 หนึ่ง ตัวอย่างของมิลล์ในบทที่แล้ว คือความขัดแย้งกันระหว่างหน้าที่ (1) และ (2)* ซึ่ง
 มิลล์อ้างว่า ในกรณีเช่นนั้น หน้าที่ตาม (2) มีน้ำหนักของพันธะที่เหนือกว่า (1) การวิ-
 เคราะห์ในบทที่แล้วชี้ไปในทางที่ว่า ในกรณีนั้น น้ำหนักของพันธะทางศีลธรรมสำหรับมิลล์
 น่าจะขึ้นตรงกับลำดับค่าความสำคัญก่อนหลังของผลประโยชน์ นั่นคือ เมื่อจำเป็น พันธะที่
 จะปกป้องความปลอดภัยในชีวิตของบุคคล ย่อมอยู่เหนือพันธะที่จะไม่ล่วงละเมิดทรัพย์สิน
 หรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

กรณีของแมคคัลลอสก็ที่อ้างว่า การฆ่าคนที่บริสุทธิ์เพื่อรักษาชีวิตของคนส่วนใหญ่
 เป็นสิ่งที่ยุติธรรมและผิดศีลธรรม เป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้น้ำหนักของพันธะทาง

* ดูในหน้า 24-25

ศีลธรรมว่า ในกรณีดังกล่าว ผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายเป็นผลประโยชน์ชนิดเดียวกัน ดังนั้น ในแง่ของผลประโยชน์ ไม่มีน้ำหนักของฝ่ายไหนเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง จึงต้องตัดสินความลำค้ำของหน้าที่ คือ (1) ต้องมาก่อน (2) ความอยุติธรรมในกรณีนี้ เกิดจากการละเมิดหน้าที่ (1) เพื่อ (2) แต่เป็นการสวนทางกับน้ำหนักของพันธะทางศีลธรรม ที่ควบคุมมากับความสำคัญก่อนหลังของหน้าที่ทางสังคม

กรณีความอยุติธรรมของระบบนาย-ทาส ความเงื่อนไขที่รูดสยงขึ้นมา ก็เป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ค้ำน้ำหนักของพันธะทางศีลธรรมว่า หากสามัญสำนึกของเราตัดสินว่า เสรีภาพและความปลอดภัยจากการถูกบังคับทางกาย เป็นสิ่งที่สูงค่าและต้องมาก่อนความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต แม้ว่ามาตรการทางสังคมหนึ่ง จะก่อปริมาณผลรวมของความสูงสูงสุด แต่หากมีการละเมิดผลประโยชน์อย่างแรกของบางคน และชดเชยด้วยผลประโยชน์อย่างหลังของคนอื่น มาตรการดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งที่อยุติธรรม เพราะขัดแย้งกับพันธะทางศีลธรรมที่ควบคุมมากับลำค้ำความสำคัญก่อนหลังของผลประโยชน์ (พร้อมทั้งขัดแย้งกับหน้าที่ (1) ค้ำ) แต่ในกรณีที่ เสรีภาพและความปลอดภัยจากการถูกบังคับทางกายของบางคน จำเป็นต้องแลกค้ำความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตของคนอื่น การละเมิดสิทธิทางศีลธรรมส่วนนี้ของบุคคล ย่อมเป็นสิ่งที่ถูกต้องและไม่อยุติธรรม เพราะเป็นไปโดยมีพันธะทางศีลธรรมที่เหนือกว่า*

การอธิบายเรื่องน้ำหนักของพันธะทางศีลธรรมสำหรับมิลล์ให้สมบูรณ์ ต้องการเพียงการจึกลำค้ำค่าของผลประโยชน์ และพิจารณาควบค้ำกับความสำคัญตามลำค้ำของหน้าที่ทางศีลธรรมเหล่านี้เท่านั้น

ปัญหาที่ตามมาจากการกำหนดขอบเขตของศีลธรรมค้ำความค้ำเรื่องสิทธิ ก็คือ สังคมแบ่งแยกผลประโยชน์อย่างที่ยอมรับในฐานะสิทธิ ออกจากผลประโยชน์ที่ไม่ยอมรับว่าเป็นสิทธิอย่างไร มิลล์อาศัยเกณฑ์อะไรในการตัดสินชี้ว่า ผลประโยชน์นี้เป็นสิทธิอันชอบ

* ดังนั้น ในกรณีของสังคมโดยรวม เราข้อมกล่าวได้ว่าสำหรับมิลล์ สังคมอยู่ภายใต้พันธะทางศีลธรรมที่จะต้องสนับสนุนผลประโยชน์ของชนชั้นทางสังคมที่ต่ำกว่า แม้ว่าอาจจำเป็นที่จะต้องลทอนผลประโยชน์บางประการที่จำกัดเฉพาะของชนชั้นทางสังคมที่สูงกว่าลง

ธรรมของบุคคล ดังนั้นควรได้รับการคุ้มครอง ผลประโยชน์นี้ไม่ใช่ ดังนั้นไม่ควรจะได้รับการคุ้มครอง

ไม่มีข้ออ้างใดในงานของมิลล์ ที่อาจตีความได้ว่าเป็นการทอมนิวทานี่ ดังนั้น นี้เป็นปัญหาที่เราต้องเสนอคำตอบให้มิลล์ (โดยที่ตองพยายามให้สอดคล้องกับความคิอื่นของเขา) แม้มิลล์จะไม่ได้เสนอคำตอบไว้ แต่ก็มีความคิดบางประการที่มิลล์เสนอไว้ที่อาจพัฒนาไปสู่การตอบคำถามดังกล่าวได้ นั่นก็คือ ข้ออ้างของมิลล์ใน "Utilitarianism" ที่ว่าสังคมประกันสิทธิให้แก่บุคคล "... เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม" (4 : 66) และความคิดใน "On Liberty" ที่ว่าผลประโยชน์ที่สังคมไม่ถือว่าเป็นสิทธิของบุคคลคือผลประโยชน์ของบุคคลในสังคมส่วนที่ขัดแย้งกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (4 : 202)

ในเมื่อมิลล์อ้างว่า สังคมประกันผลประโยชน์ให้แก่ปัจเจกบุคคล ก็เพื่อที่จะขยายประโยชน์สุขของสังคม ดังนั้น เพื่อที่จะขยายประโยชน์สุขของสังคมให้สูงที่สุด สังคมก็ควรที่จะประกันสิทธิให้แก่ปัจเจกบุคคลให้มากที่สุดที่จะทำได้ ความความสามารถที่จะกระทำได้ของสังคม ในเมื่อสิทธิเป็นสิ่งที่สังคมประกันให้กับปัจเจกบุคคลทุกคน สิทธิก็ย่อมต้องเป็นผลประโยชน์อย่างชนิดที่ สังคมสามารถที่จะจัดมาตรการที่จะประกันให้ได้แก่ทุกคน หรืออย่างน้อยที่สุดก็มีสมมติฐานว่าสามารถทำได้

ตามเงื่อนไขดังกล่าว หากมีผลประโยชน์อะไรบางอย่าง อยู่นอกอำนาจที่สังคมจะจัดมาตรการประกันการได้รับหรือครอบครองให้แก่ทุกคน อาจช่วยเงื่อนไขธรรมชาติภายในของผลประโยชน์นั้นเอง หรือช่วยความสามารถที่มีจำกัดอยู่ของสังคม ผลประโยชน์ดังกล่าวย่อมไม่อาจได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะสิทธิ นั่นก็คือ แม้เราอาจจะรู้สึกเสียใจหรือเจ็บแค้นไปช่วยกับผู้ที่ต้องสูญเสียผลประโยชน์นั้นไป แต่เราก็ไม่สามารถกล่าวได้ว่าผู้ที่แย่งชิงผลประโยชน์นั้นไปเป็นผู้ผิดและควรได้รับการลงโทษ เพียงเพราะเหตุที่ไปแย่งชิงผลประโยชน์นั้นมา ตัวอย่างของผลประโยชน์ประเภทนี้สำหรับมิลล์ก็คือ ผลประโยชน์ที่บุคคลสูญเสียหรือได้รับจากการแข่งขันทางการค้า เป็นต้น

ในการแสวงหาประโยชน์สุขสูงสุดของมนุษย์แต่ละคน อาจมีขอบเขตหนึ่งที่สามารถจัดการให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องลงรอยกันได้ ทำให้ผลประโยชน์บางอย่างเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถมีได้พร้อมกัน แต่ก็อาจมีอีกขอบเขตหนึ่ง ที่การได้รับประโยชน์สุขสูงสุดของบุคคล

ชัคแย้งกันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้ผลประโยชน์บางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับของคนหนึ่ง อาจจะเป็นการสูญเสียตรง ๆ ของอีกคนหนึ่ง หรือการได้รับประโยชน์สูงขึ้นของบางคน จะก่อผลในทางที่ไปลดทอนประโยชน์สุขของคนอื่นลง ความชัคแย้งนี้เป็นสิ่งที่สังคมไม่อาจแก้ไขได้ อาจทำได้เพียงจำกัดมาตรการที่ หลังจากการหักลบชดเชยแล้วสามารถถือปริมาณผลรวมของความสุขที่สูงที่สุด ผลประโยชน์อย่างหลังนี้สำหรับมิลล์ ย่อมอยู่นอกขอบเขตของสิทธิ และออกพ้นขอบเขตที่จะได้รับการคุ้มครองด้วยหลักศีลธรรม มาอยู่ในขอบเขตที่จะควบคุมจัดการด้วยหลักการเชิงนโยบาย*

นี่อาจอธิบายได้อีกทางหนึ่งด้วยเรื่องของความยุติธรรมทางสังคมและการกระจายความยุติธรรมทางสังคม เรียกร้องให้กระจายประโยชน์สุขให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไว้ก่อนเป็นสิ่งแรก ความไม่เท่าเทียมกันจะเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ก็ต่อเมื่อเพิ่มให้กับทุกคน ความยุติธรรมจะไม่ยอมให้ใครต้องไถ่ลดลงจากเกณฑ์ร่วม เพียงเพื่อให้อื่นอื่นได้เพิ่มขึ้นกว่านั้น** นี่หมายความว่า สังคมจะไม่ยอมรับมาตรการใดก็ตาม ที่จะให้บางคนต้องไถ่ลดลงกว่าขีดระดับที่สังคมเห็นว่า สามารถประกันให้ได้กับทุกคน เท่ากับว่า สังคมมีพันธะที่จะต้องรักษาประโยชน์สุขชิ้นนั้นไว้ให้แก่ทุกคน สำหรับมิลล์ ประโยชน์สุขชิ้นนี้ของทุกคน ย่อมตรงกับผลประโยชน์ที่สังคมถือว่าเป็นสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล

นี่แสดงให้เห็นว่า ในเชิงความคึกนามธรรมแล้ว อาจกล่าวได้ว่า เรื่องของสิทธิเป็นเรื่องเดียวกันกับความยุติธรรมทางสังคม คือ สามารถอธิบายทอนลงมาสู่เรื่องของการกระจาย สิทธิเป็นชื่อที่ใช้เรียกกลุ่มผลประโยชน์ที่สังคมมีสมมติฐานว่า สามารถประกันให้กับทุกคน หรืออาจกล่าวในถ้อยคำของการกระจายได้ว่า สิทธิคือชื่อที่ใช้เรียกผลประโยชน์ชนิดที่ สังคมอยู่ในเงื่อนไขที่สามารถแบ่งสรรผลรวมของประโยชน์สุขที่ได้มาจากการตอบสนองมัน

* การจัดการกับผลประโยชน์ส่วนนี้ภายในสังคมด้วยหลักการเชิงนโยบาย ก็สามารถสอดคล้องกับศีลธรรมได้ เพราะเมื่อผนวกเข้ากับความคิดเรื่องการลดค่าลงของประโยชน์สุขส่วนเพิ่ม หากเป็นความชัคแย้งระหว่างชนชั้น มาตรการที่น่าจะถือปริมาณของความสุขที่สูงที่สุดก็คือ มาตรการที่มุ่งไปยังผลประโยชน์ของชนชั้นที่ต่ำกว่า

** ดูการอภิปรายเรื่องนี้ในหน้า 28-29

ให้กับทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกัน (หรือมีสมมติฐานเช่นว่านั้น)* เหนือขึ้นไปจากนี้ ก็คือผลประโยชน์อย่างที่มีอยู่จำกัด ไม่อาจประกันให้กับทุกคน ลังคมอาจจะมีความสามารถเพียงจัดการให้ก่อผลรวมของประโยชน์สูงสุด และกระจายให้แก่แต่ละคนในปริมาณที่ต่างกันไป โดยอาจมีบางคนหรือหลายคนที่ไม่ได้รับเลย ในการจัดการดังกล่าว เราอาจต้องลดทอนประโยชน์สุขของบางคนลง เพื่อให้ประโยชน์สุขของคนอื่น ๆ มีมากขึ้น แต่เราก็จะไม่ตัดสินว่าอภิศรรรมหรือมิลลศีลธรรม (นี่คือขอบเขตที่หลักการ "ผลรวมของความสุขที่สูงที่สุด" สามารถใช้ได้อย่างเหมาะสม)

ปัญหาที่อาจจะถามได้ก็คือ การอ้างเหตุผลที่เสนอมานี้ เป็นไปในเชิงแบบแผนนามธรรม ไม่มีอะไรที่จะประกันว่า ผลประโยชน์ที่เราถือกันในความเป็นจริงว่าเป็นสิ่งที่มีค่าและเป็นสิ่งที่เราเห็นว่าควร จะประกันให้กับทุกคน จะมีที่อยู่ที่ถูกต้องเหมาะสมได้จริง ไม่มีอะไรในการวิเคราะห์ที่ผ่านมาจะประกันว่า ผลประโยชน์ประเภทที่มีความสำคัญสูงสำหรับมนุษย์แต่ละคนและต้องมาก่อนผลประโยชน์อื่น จะเป็นผลประโยชน์อย่างชนิดที่สามารถจัดการให้ทุกคนมีได้อย่างเท่าเทียมกัน ยิ่งกว่าผลประโยชน์ประเภทที่มีค่าความสำคัญน้อยกว่าเสมอ นี่คงปล่อยให้เป็นเรื่องของความเป็นจริงเชิงประสพการณ์ (empirical truth) ข้อเท็จจริงของโลกมีอยู่ว่า ในกรณีทั่วไป สวัสดิภาพความปลอดภัยทางกายเป็นสิ่งที่คุณคนสามารถมีได้เพียงแต่แต่ละคนละงับการล่วงละเมิดผลประโยชน์นั้นของคนอื่น เพื่อผลประโยชน์ชนิดอื่นที่น้อยกว่าของคุณ มนุษย์ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ผลประโยชน์ที่มีค่าสูงยิ่งสำหรับแต่ละคน จะได้มากก็แต่ด้วยการแย่งชิงหรือทำลายผลประโยชน์เดียวกันนั้นของคนอื่น โดยทั่วไป มนุษย์สามารถแสวงหาประโยชน์สุขให้คนได้อย่างเพียงพอ โดยไม่ต้องละเมิดถ่วงผลประโยชน์สุขของผู้อื่น ความชั่วร้ายทางศีลธรรมไม่ได้เกิดมาจากความขัดแย้งกันในผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์แต่ละคน แต่มาจากการที่แต่ละคนปรารถนาประโยชน์สุขสูงสุดให้แก่แต่ละคนแต่

---

*นี่ไม่ได้หมายความว่า มิลลเน้นการแบ่งสรรวัตถุให้แก่สมาชิกของสังคมอย่างเท่าเทียมกัน สิ่งที่แบ่งสรรอย่างเท่าเทียมกันดังกล่าว อาจเป็นผลประโยชน์ในเชิงนามธรรม เช่น เสรีภาพหรือโอกาส ซึ่งเป็นหนทางที่บุคคลจะแสวงหาประโยชน์สุขสูงสุดให้แก่ตนเอง การเลือกระหว่างการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุ กับผลประโยชน์ที่เป็นนามธรรม ขึ้นอยู่กับว่า อะไรจะก่อให้เกิดปริมาณความสุขมากกว่ากัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับระดับของสังคมและสมมติฐานที่มีเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์

เพียงลำพัง อย่างไม่นำพาค่าการได้รับหรือสูญเสียประโยชน์สุขของผู้อื่น และแสวงหาประโยชน์สุขส่วนเพิ่มของตน โดยลทอนประโยชน์สุขที่จำเป็นกว่าของคนอื่น

ตามการตีความนี้ ปัญหาการแบ่งแยกระหว่างศีลธรรมและนโยบาย และการคำนวณประโยชน์สุขสูงสุดด้วยเงื่อนไขที่ต่างกันจึงไม่เป็นปัญหาที่แท้จริง ศีลธรรมปกครองผลประโยชน์ของสังคมที่ประกอบขึ้นมาจากผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมกัน นโยบายปกครองผลประโยชน์ของสังคมที่เกินขึ้นไปจากนั้น มีความจำกัดที่ทำให้ทุกคนไม่อาจมีส่วนร่วมกัน หากเมื่อใดเงื่อนไขที่จำกัดสังคมและผลประโยชน์นั้นสิ้นสุดลง ศีลธรรมก็จะขยายขอบเขตขึ้นไปครอบคลุมผลประโยชน์ดังกล่าว นี่เป็นเหตุผลที่มีผลอ้างว่า แม้อาจจะมีหลักการสากลบางประการ (ที่มาจากธรรมชาติที่ตายตัวของมนุษย์) รองรับหลักศีลธรรมอยู่ แต่ก็ยังมีเรื่องของข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์อยู่ด้วยเสมอ

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย